בס"ד

כנפן פוריה

עלון להפצת תורה ויהדות

אין לעיין בעלון זה בשעת התפילה

פָּרָשַׁת חַיֵּי שָׂרָה

כז' חשון תשפ"ז

הפטרה: והמלך דוד זקן

יציאת השבת ר"ת 17:49

מברכים ראש חודש כסלו שיחול בימים שלישי ורביעי

המולד בליל שלישי שעה 22, 27 דקות, 3 חלקים

גיליון 984

כניסת השבת:

16:15

ירושלים: 16:10

יציאת השבת:

17:23

ירושלים: 17:23

'וַעֲשֵׂה חֶסֶד'

הרב עמוס שושן - רב ישובי רכס פוריה

בפרשה אנו קוראים על השידוך המתוקשר בהיסטוריה העולמית, שהרי התנ"ך הוא הספר הנפוץ ביותר בעולם והמודפס ביותר בעולם! מה לומדים מהסיפור המפורט הזה? הרי כבר חכמנו העירו: "יפה שיחתן של עבדי אבות מתורתן של בנים". ובאמת גם שיחת עבדי אבות מלמדת אותנו הוראות הלכה למעשה וגם היא בבחינת תורה! אליעזר מלמד אותנו מה חשוב באמת לבדוק כדי לשאת אישה.

בתלמוד מובא כי אליעזר שאל שלא כהוגן, אך נענה כהוגן ונזדמנה לו רבקה. נראה, כי גם בתנאי שמעמיד אליעזר יש הגיון ולכן הוא נענה כהוגן. אליעזר יודע כי התכונה המרכזית בבית אברהם היא החסד והוא מבקש מהקב"ה שינהג בו מידה כנגד מידה. "ועשה חסד עם אדוני אברהם". ואכן הוא מבקש "והיה הנערה... חסד עם אדוני". אליעזר מבקש מרבקה: "הגמיאיני נא מעט מים מכדך". והנה היא עונה מידי: "שתה אדוני". ורק לאחר שהוא מסיים לשתות, היא עונה: "גם לגמליך אשאב עד אם כלו לשתות". לכאורה, כבר כאן היה צריך אליעזר לתת לה את הצמידים והזהב. מדוע אליעזר מתמהמה, עד כדי כך שכתוב שהוא: "משתאה... אם לא". היא ענתה את התשובה הנכונה, נתנה לו לשתות מים וגם משקה את הגמלים ממש כמו שביקש, מה עוד חסר?! ואולם רבקה אמרה על השקאת הגמלים "עד אם כילו לשתות"! וזה עדיין לא התקיים. אם רבקה היתה משקה מעט מעט את הגמלים היה מתברר שהיא אשת חסד, אך לא עומדת בדיבורה המלא! והרי "צדיקים אומרים מעט ועושים הרבה", נלמד מאברהם אבינו. ולכן היה אליעזר עומד ומחריש ורק "ויהי כאשר **כילו** הגמלים לשתות", הוא לוקח את הזהב ומניח עליה, כאן כבר אין מקום לטעויות. אמנם רש"י פירש: "משתאה משתומם... אבל אינו יודע אם ממשפחת אברהם היא אם לאו".

אולם מכך שנתן לה את הצמידים והזהב קודם ששאל אותה בת מי את, משמע: שרצה לראות שהיא מקיימת את דבריה לחלוטין. ורש"י עצמו פירש "ויאמר בת מי את – לאחר שנתן לה את הזהב והתכשיטים שאלה, לפי שהיה בטוח בזכותו של אברהם שהצליח ה' דרכו". העושה חסד - ה' גומל עמו חסד!

בהוצאת מכון "שערי תורה": פוריה־נוה עובד ד.נ. גליל תחתון 15210

שערי תורה וחסד ע"ר * כולל אברכים * שיעורי תורה * פרסומים תורניים * גמ"ח עזרה לנזקקים *

הדפסה: דפוס כנרת. עריכה: צ. שוורץ. היה שותף. להעברת תרומות: בנק המזרחי סניף טבריא מספר חשבון: 123459

הפטרת פרשת חיי שרה – היורש

זקן בא בימים: בפרשה **אברהם** אבינו מתואר כ**זקן בא בימים** המעביר את ההמשכיות לבנו ליצחק. כחלק ממהלך זה, הוא דואג לו לשידוך כדי להקים בית, לצורך זה הוא שולח את אליעזר עבדו ואת כל אשר לו הוא נותן בידו בעבור יצחק. בהפטרה **דוד** המלך מתואר גם הוא **זקן בא בימים** ובמלחמת הירושה מי ימלוך תחתיו, הוא מחליט לבסוף, בעקבות דברי בת שבע ונתן הנביא, כי שלמה ימלוך תחתיו. בפרשה אברהם לוקח אישה נוספת את קטורה, ובהפטרה דוד המלך לוקח את אבישג השונמית. בשני המקרים הממשיך הנבחר הוא לא הבן הגדול. האם באמת יש דימיון בין ההפטרה לפרשה?

מי ישב על כיסא אדוני המלך אחריו? אמנם הדברים שמנינו קודם דומים בין הפרשה להפטרה, אך ישנם הבדלים משמעותיים. בעוד אברהם לוקח אישה נוספת, קטורה (שיש הסוברים שהיא הגר), מוליד ממנה שישה בנים נוספים. ואילו דוד לוקח אישה נוספת את אבישג השונמית, אך הכתוב מדגיש כי הוא לא מקיים עימה יחסי אישות, ובלשון הכתוב: "והמלך לא ידעה".

אברהם מסמן את יורשו, בנו יצחק, בצורה מובהקת. כאשר הוא שולח את אליעזר עבדו להביא אישה ליצחק, הוא נותן את כל אשר לו בידו. לעומת זאת ביחס לבני הפילגשים נותן אברהם מתנות ומשלחם מעל פניו ארצה קדם. לעומת אברהם הקובע כי יצחק הוא יורשו, דוד המזדקן אינו מודיע מי ימלוך אחריו.

עוד בחייו של דוד מתחילה מלחמת הירושה: "ואדוניה בן חגית מתנשא לאמור אני אמלוך"! הכתוב מדגיש כי: "לא עצבו אביו מימיו לאמור מדוע ככה עשית?" כלומר, אביו דוד מעולם לא נזף בו והוכיח אותו על מעלליו ויתכן שזו הסיבה בגינה אדוניה חושב שהוא מתאים להיות מלך. מערבולת זו מאיימת על ממלכת ישראל כולה, ואכן במלחמת הירושה העם נחלק רבים הם ההולכים עם אדוניה, ואחרים נשארים נאמנים לדוד.

שלמה בנך ימלוך אחרי: נתן מדבר עם בת שבע ואומר לה לעמוד לפני דוד להודיע לו על אדוניה המכריז על עצמו כמלך, ולהזכיר לדוד כי הוא נשבע לה ששלמה ימלוך אחריו. הנביא מבטיח לבוא תוך זמן זה ולאשרר את דבריה. יש חוקרים המעלים טענה כי אין בכל המקרא מקום בו דוד נשבע לבת שבע כי בנה שלמה ימלוך אחריו, ואין זו אלא מזימה של נתן הנביא ובת שבע כדי למלט ולהציל את נפש שלמה בנה ונפשה היא. האם אלו פני הדברים?

וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ יְדִידְיָהּ בַּעֲבוּר ה': כדי להבין את הדברים לעומק יש לחזור לסיפור דוד ובת שבע. דוד בא אל בת שבע שהיתה אשת אוריה החיתי שהיה באותה העת במלחמה. רבותינו דנו ארוכות בדבר אם דוד חטא במעשה זה או לא, ואולם ממשל כבשת הרש ומהעונשים שהובטחו לדוד, משמע שהיה בזה טעם לפגם. במשל מספר נתן לדוד על עשיר שלקח בכוח את כבשת הרש היחידה של עני כדי להאכיל את אורחו, ודוד, בהיותו שופט, קבע שהעשיר ראוי למוות. אז גילה לו נתן הנביא שהוא הוא האיש העשיר, ואוריה החיתי הוא הרש וכבשת הרש היא בת שבע. אך כיון שדוד הודה מידית ועשה תשובה ה' העביר חטאתו והוא לא ימות.

לאחר אותו מעשה מתברר כי בת שבע הרה הבן הילוד חלה ונטה למות כהבטחת הנביא, אך דוד מתפלל ומתענה על מנת שהוא יחיה. לאחר שבעה ימים הילד נפטר ודוד קם רוחץ ואוכל. לאחר מכן בת שבע שוב הרה ונולד בן נוסף. היא קוראת לו שלמה ואולם הכתוב מדגיש כי ה' אהבו ושולח את הנביא לקרוא את שמו ידידיה, ידיד-ה'! שלמה הוא סמל ופרי התשובה שעושה דוד. יתכן, כי זהו הזמן בו מבין דוד כי שלמה הוא הממשיך, שהרי ה' קורא שמו ידידיה. דברי תורה עניים במקום אחד ועשירים במקום אחר. והדברים מתבארים יפה בדברי דוד לשלמה בנו בספר דברי הימים (א', כב', ט-י):

"הִנֵּה בֵן נוֹלַד לָךְ הוּא יִהְיֶה אִישׁ מְנוּחָה וַהֲנִחוֹתִי לוֹ מִכָּל אוֹיְבָיו מִסָּבִיב כִּי **שְׁלֹמֹה** יִהְיֶה שְׁמוֹ וְשָׁלוֹם וָשֶׁקֶט אֶתֵּן עַל יִשְׂרָאֵל בְּיָמָיו. הוּא יִבְנֶה בַּיִת לִשְׁמִי וְהוּא יִהְיֶה לִּי לְבֵן וַאֲנִי לוֹ לְאָב וַהֲכִינוֹתִי כִּסֵּא מַלְכוּתוֹ עַל יִשְׂרָאֵל עַד עוֹלָם".

למדנו, כי אכן דוד נצטווה כי שלמה בנו ישב על כסאו והוא אף יבנה את המקדש. יתכן מאוד כי נבואה זו היתה ידועה לנתן ואולי נאמרה על ידו לדוד ולכן היה חשוב לנתן לקיים אותה הלכה למעשה.

יְחִי אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ דָּוִד לְעֹלָם: ההפטרה נפתחת בתיאור דוד המלך כאיש זקן בא בימים שאפילו הכיסויים שמכסים אותו אינם עוזרים לחממו. הוא תלוי באחרים כולו עסוק בעצמו ואינו שולט בממלכה, כאשר בניו כבר בחייו נלחמים על המלוכה. ואולם ההפטרה מסיימת בדבריו הברורים של דוד לבת שבע ולנתן הנביא "חי ה'... כי כאשר נשבעתי לך... כי שלמה בנך ימלוך אחרי והוא ישב על כסאי תחתי, כי כן אעשה היום הזה"! אמירתו הנחרצת של דוד המלך מוכיחה שוב, כי די לדוד בתוכחה קלה כדי שיקח אחריות על מעשיו, וכמו בכבשת הרש בו קיבל אחריות באמירתו: "חטאתי לה'", הרי שכאן הוא אוחז שוב את המושכות וממליך את שלמה בנו תחתיו. לפיכך, כאן מתאימה הכרזת בת שבע: "יְחִי אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ דָּוִד לְעֹלָם!"

כל אחד והתשובה שלו: כעת נעסוק בשינוי ביחס לאישה אותה לוקח אברהם ומוליד ממנה עוד שישה בנים לולו של דוד הלוקח אישה אף שאינו מקיים איתה יחסי אישות ולדברי חז"ל כוחו עדיין היה במותניו, (כמובא במסכת סנהדרין כב, א שבאותה העת בא אל בת שבע יג' פעמים). יתכן ולקיחת אבישג היתה חלק מתשובתו של דוד לחטא בת שבע וזאת דוקא בהימנעות שלו לבא אליה.

אברהם אבינו עניינו היה "אב המון גויים". ואולם רק שרה הייתה עימו. בהיותה עקרה היא נתנה לו את הגר שפחתה "אולי אבנה ממנה", ואולם הריונה של זו גרם ל"ותקל גבירתה בעיניה", ובהמשך הגר ובנה מגורשים, "כי לא ירש בן האמה עם בני עם יצחק". גם אברהם וגם שרה יודעים "כי ביצחק יקרא לך זרע", הוא יהיה הממשיך הרוחני של אברהם אבינו בדרך לעם הנבחר. רק לאחר מות שרה לוקח אברהם אישה נוספת ממנה יהיו לו גויים רבים ובכך הוא מקיים את ציווי ה'. בחסידות מוסבר מהלך אלוקי זה, כדי שבניו אלו של אברהם יהיו מוכנים בלבם לקבל אמונת אל אחד בעולם ולעתיד לבוא גם הם יאמרו: "ה' אחד ושמו אחד". למדנו מכך, כשם שאברהם מקיים את ציווי ה' בלקיחת אישה ולידת בנים נוספים, הרי שדוד עושה תשובה בלקיחת אישה שהוא מקפיד לא לבוא אליה. בתחילת ההפטרה מוזכר כי עבדי דוד מדגישים "ושכבה בחיקך" ממש כמו בכבשת הרש אשר "שכבה בחיקו", תשובת המשקל של דוד באה בצורה מושלמת. (מתוך "ספר ההפטרות", הרב שושן).

הלכות עשיית חסד

א. מצות עשה של דבריהם לבקר חולים ולנחם אבלים ולהוציא המת ולהכניס הכלה וללוות האורחים ולהתעסק בכל צרכי הקבורה, לשאת על הכתף ולילך לפניו ולספוד ולחפור ולקבור. וכן לשמח הכלה והחתן ולסעדם בכל צרכיהם ואלו הן גמילות חסדים שבגופו שאין להם שיעור אף על פי שכל מצות אלו מדבריהם הרי הן בכלל "ואהבת לרעך כמוך", כל הדברים שאתה רוצה שיעשו אותם לך אחרים עשה אתה אותן לאחיך בתורה ובמצות.

ב. שכר הלויה (כלומר, הליווי), מרובה מן הכל. והוא החוק שחקקו אברהם אבינו ודרך החסד שנהג בה: מאכיל עוברי דרכים ומשקה אותן ומלוה אותן. וגדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני שכינה, שנאמר: "וירא והנה שלשה אנשים"... ולוויים יותר מהכנסתן. אמרו חכמים: 'כל שאינו מלוה כאילו שופך דמים'.

ג. כופין ללוייה כדרך שכופין לצדקה ובית דין היו מתקנין שלוחין ללוות אדם העובר ממקום למקום ואם נתעצלו בדבר זה מעלה עליהם כאילו שפכו דמים. אפילו המלוה את חבירו ארבע אמות יש לו שכר הרבה. וכמה שיעור לויה שחייב אדם בה? הרב לתלמיד עד עבורה של עיר, והאיש לחבירו עד תחום שבת, והתלמיד לרב עד פרסה ואם היה רבו מובהק - עד שלש פרסאות.

ד. בקור חולים מצוה על הכל, אפילו גדול מבקר את הקטן ומבקרין הרבה פעמים ביום, וכל המוסיף משובח ובלבד שלא יטריח. וכל המבקר את החולה כאילו נטל חלק מחליו והקל מעליו, וכל שאינו מבקר כאילו שופך דמים.

ה. אין מבקרין את החולה אלא מיום שלישי והלאה ואם קפץ עליו החולי והכביד מבקרין אותו מיד. ואין מבקרין את החולה לא בשלש שעות ראשונות ביום ולא בשלש אחרונות, מפני שהן מתעסקין בצרכי החולה. ואין מבקרין לא חולי מעיים ולא חולי העין ולא מחושי הראש, מפני שהבקור קשה להן.

ו. הנכנס לבקר את החולה לא ישב לא על גבי מטה ולא על גבי כסא ולא על גבי ספסל ולא על גבי מקום גבוה ולא למעלה ממראשותיו, אלא מתעטף ויושב למטה ממראשותיו ומבקש עליו רחמים ויוצא. (רמב"ם, משנה תורה, ספר שופטים)

לעילוי נשמת אמו"ר רבי יצחק שושן זצ"ל - נלב"ע יב' תמוז תשע"ז

❖

עלון זה מוקדש:

לרפואת: ציפורה ויהושע לוי. שרה בת שמחה. עזר בן עישה. תקוה בת עזיזה. אלגרה בת גאן. אסנת בת זהבה. מזל בת עטולה. אברהם בן רחל. רחמים בן סולטנה. הראל בן אביגיל. אילנה בת סליחה. ישי ורחל לוי. חנה בת זוהרה. עדן בת רחל. מיטל מוריה אדרי. יוסף בר בן מיכל. דוד ביטון הי"ו.

לזי נשמת: הגר"ע יוסף. הגר"מ אליהו. רבי מסעוד מלול. רבי יעקב ומרים שושן. יצחק דרעי. מקסים דרעי. נירה נחום. ישראל אברהם נתן. אורן מועלם. דוד גרוסברג. מירי פילק. מרדכי בן חמו. זר וענבר נחום. עמוס דמרי. אסתר בת תורא. אליזה בת פריחה. אריה בן שמעון. ציונה בת דוד. יצחק ולאה אסטרוגו. עזיזה עמוס. חיה רחל לוי. בנימין יהודה. נירה שמעון. אסתר אלקובי. מעון ועליזה סקן. מאיר בן אסתר. ליאור רחמים. דבורה ואילן מועלם. מיכאל ועקנין. אילה שחר. יצחק בן פנינה. יצחק ושמחה אילוז ז"ל. אורי יצחק אילוז ה"ד. סרן יאיר יעקב שושן ה"ד.

לע"נ הנספים בשואה ובהם: אלכסנדר שנדור, שושנה רוזה, רפאל פריצי, וציציליה צילה לבית משפחת ציטרון הי"ד. אברהם ולאה ציטרון ז"ל.

להחזרת נעדרי צה"ל והנעדרים בכלל

למעוניינים להשתתף בהוצאת עלון זה נא לפנות לדוד: 0537788483